

ส รุปผลการดำเนินงานโครงการส่งเสริมขยายพล康熙การอันเนื่องมาจาก
พระราชาดำริ “จังหวัดแพร่ 100 ปี สักพันธุ์ดี ศรีเวียงโภคัย”

เรารักษ์สักแพร่

คำนำ

โครงการ ส่งเสริมขยายผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดแพร่ กิจกรรม 100 ปี สักพันธุ์ดี ศรีเวียงโภคัย วิทยาลัยชุมชนแพร่ ประสบผลสำเร็จด้วยดี เพราะได้รับการสนับสนุน งบประมาณจากจังหวัดแพร่ ประจำปีงบประมาณ 2561 และได้รับการสนับสนุนจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย นักศึกษา และบุคลากร วิทยาลัยชุมชนแพร่ รวมทั้งองค์การอุตสาหกรรมป้าไม้, สถาบันคชบาลแห่งชาติในพระอุปถัมภ์ฯ จังหวัดลำปาง และกรมป่าไม้ ที่อนุเคราะห์สถานที่สำหรับ ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้

นายบุญญพัฒน์ นามวงศ์พรหม
และคณะ

สารบัญ

ที่มา	4 - 6
การตัดบревน การปลูกสัก	7 - 8
การตัดบревน การดูแลรักษาต้นสัก และการคัดเลือกสักพันธุ์ดี	9 - 10
การอนุรักษ์พันธุกรรมสัก	11 - 13
การตัดบревน การขยายพันธุ์สัก	14

จังหวัดแพร่ได้ทำแผนแม่บทโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจาก
พระราชดำริฯ ระยะ 6 ปี โดยมี กรอบ /กิจกรรมดังนี้

กรอบการเรียนรู้ทรัพยากร

เพื่อการเรียนรู้ทรัพยากรในพื้นที่ ป้าธรรมชาติดังเดิมที่ปกปกรักษาไว้

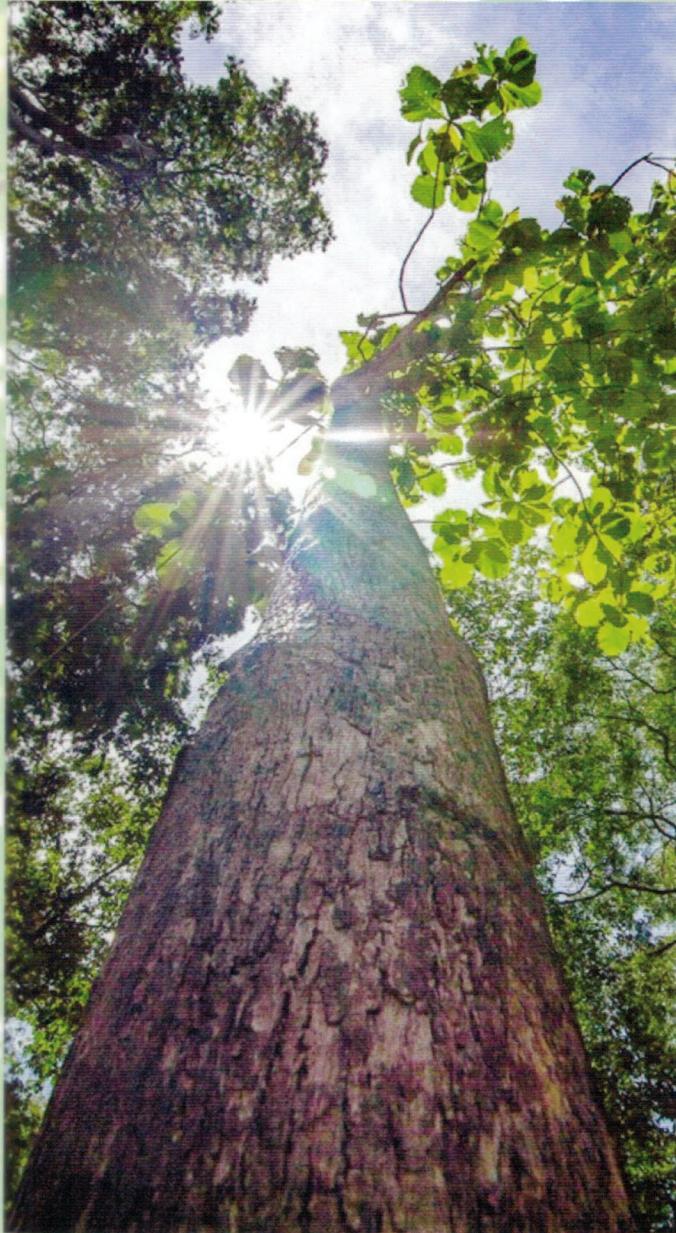
กรอบการใช้ประโยชน์

เพื่อพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานคึกคักวิจัย
และประเมินศักยภาพของทรัพยากรต่างๆ

กรอบการสร้างจิตสำนึก

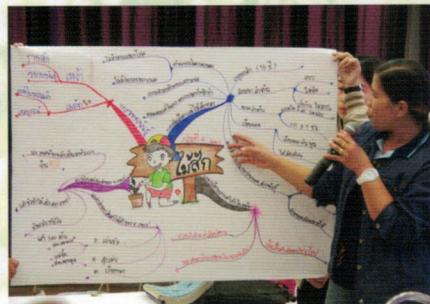
เพื่อให้ประชาชนกลุ่มเป้าหมายต่างๆ โดยเฉพาะเยาวชน นักเรียน นักศึกษา
และบุคคลทั่วไปได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพืชพรรณใหม่
และการอนุรักษ์ทรัพยากรของประเทศไทย

จังหวัดแพร่เมืองแห่งไม้สักอุดมสมบูรณ์ ไปด้วยป่าไม้นานาพันธุ์ โดยเฉพาะไม้สัก ณ บ้านแม่พวงพื้นที่ที่จังหวัดแพร่ได้ปลูก ต้นสักแห่งนี้จึงเป็น “ป่าปลูกแห่งแรกของประเทศไทย” กล้ายเป็นแม่พันธุ์ในการขยาย พันธุ์สักปลูกทั่วจังหวัดแพร่เป็นที่ต้องการของ ผู้บริโภค เพราะเป็นไม้สักที่มีความสวยงามมาก และมีคุณภาพดีที่สุดในประเทศไทย จังหวัดแพร่นั้น ขึ้นชื่อว่าเป็นเมืองไม้สักที่ดีที่สุด และมีความ สวยงามมาก เห็นได้จากเส้าซิงชา กีสร้างจาก ไม้สักในพื้นที่จังหวัดแพร่ ปัจจุบันจังหวัดแพร่ มีพื้นที่ป่าไม้ 2,896,125 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 64.17 ของพื้นที่จังหวัดแพร่

เพื่อให้เยาวชน นักเรียน นักศึกษาวิทยาลัยชุมชนแพร่ ได้มีความรู้ความเข้าใจ
เกี่ยวกับต้นสัก และการอนุรักษ์สักของจังหวัดแพร่ จนตระหนักรถึงความสำคัญ และคุณค่า ประโยชน์
ของการอนุรักษ์ รักษา ทรัพยากรไม้สักในจังหวัดแพร่ ให้ดำรงคงอยู่กับชุมชนในพื้นที่จังหวัดแพร่
โดยการฝึกอบรม ให้ความรู้แก่นักศึกษาวิทยาลัยชุมชนแพร่ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับต้นสักพันธุ์ดี
ของจังหวัดแพร่ การปลูก การขยายพันธุ์ และวิธีการอนุรักษ์พันธุกรรมของสักพันธุ์ดี ให้นักศึกษา
ได้เรียนรู้การอนุรักษ์สักพันธุ์ดีจากชุมชน เพื่อเป็นการสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรไม้สัก
ของจังหวัดแพร่ โดยการให้นักศึกษาได้ถอดเป็นบทเรียนได้ด้วยตนเองจากการเข้าร่วมกิจกรรม
ในโครงการดังนี้

ในการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชที่สำคัญของจังหวัดแพร่ คือ ไม้ลัก ให้ยั่งยืน จึงจำเป็นต้องให้ความรู้แก่ นักศึกษา และบุคลากรวิทยาลัยชุมชนแพร่ในรูปของการอบรม และการศึกษาดูงานกิจกรรมดังต่อไปนี้

กิจกรรม การเรียนรู้ทรัพยากรไม้ลัก

กิจกรรม การเรียนรู้สำรวจเก็บรวบรวมพันธุ์ไม้ลัก

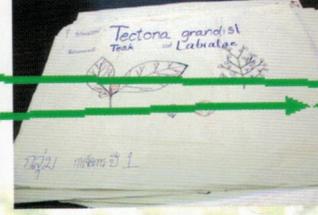
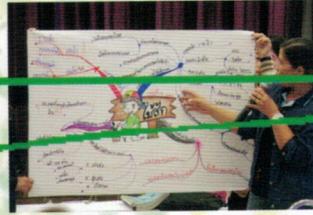
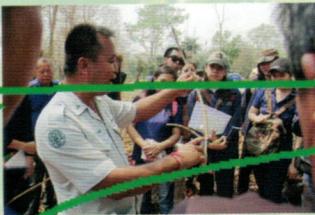

กิจกรรม สรุปผลการดำเนินงาน เพื่อถอดความรู้ที่ได้จากการที่ผ่านมา

กิจกรรมในโครงการนี้ ได้ให้ความรู้ ความเข้าใจแก่บุคลากร และนักศึกษาของวิทยาลัยชุมชนเพร'

- ความเป็นมาของไม้สักจังหวัดเพร'
- ลักษณะทั่วไปของต้นสัก
- ไม้สักพันธุ์ดีจังหวัดเพร'
- การปลูกและการดูแลรักษาต้นสัก
- การขยายพันธุ์
- วิธีการอนุรักษ์พันธุกรรมสัก พันธุ์สัก
- ประโยชน์ของสัก
- การอนุรักษ์สักโดยชุมชน

ไม้สัก ชอบขึ้นตามพื้นที่ที่เป็นภูเขา หรือตามพื้นราบแต่ดินระบายน้ำได้ดี น้ำไม่ท่วมชังซึ่งอาจจะเป็นดินร่วนปนทรายหรือดินที่มีความลึกมากๆ โดยเฉพาะดินที่เริดจากหินปูน ซึ่งแตกแยกผุพังจนกลายเป็นดินร่วนเล็กไม้สักจะเจริญเติบโตได้มาก มักขึ้นอยู่เป็นกลุ่ม ไม้สักล้วนๆ เป็นหยาดๆ หรืออาจขึ้นปะปนอยู่กับไม้เบญจพรรณอื่นๆ เช่น ไม้แดง ประดู่ มะค่าโมง ชิงชัน ตะแบก ฯลฯ โดยมีไม้ไผ่ชนิดต่างๆ เป็นไม้ชั้นล่าง

ลักษณะทั่วไปของต้นสัก

ลำต้น เปลือกหนา สีเทา หรือน้ำตาลอ่อนแกมเทา เรียบหรือแตกเป็นร่องเล็กๆ ตามความยาวของลำต้น ลักษณะเนื้อไม้สักจะมีสีน้ำตาลทอง (เรียกว่าสักทอง) ถึงสีน้ำตาลแก่ และมักจะมีเส้นสีน้ำตาลแก่แทรก (เรียกว่าสักทองลายดำ) เนื้อไม้มีเสี้ยนตรงเนื้อหายาบ แข็งปานกลาง

ใบ เป็นแบบใบเดี่ยว แตกออกจากกิ่งเป็นคู่ ๆ ตรงข้ามกัน แต่ละคู่ตั้งจากสลับกันไปตามความยาวของกิ่ง รูปใบเป็นรูปปีหรือรูปไข่กลับ ใบยาว 30 – 60 เซนติเมตร พื้นใบด้านบนและด้านล่างสากมือ ท้องใบสีเขียว ที่ท้องใบของใบอ่อนเมื่อขึ้นแล้ว จะมีสีแดงคล้ายเลือด ใบสักจะร่วงผลัดใบในฤดูแล้งประมาณเดือนพฤษจิกายน – มกราคม และจะแตกใบใหม่ประมาณเดือนเมษายน – มิถุนายน

ดอก เป็นดอกสมบูรณ์เพศ คือ มีทั้งเกสรตัวผู้และตัวเมียใน一朵เดียวกัน มีขนาดเล็กกลิ่บดอกสีขาวนวล ออกเป็นช่อขนาดใหญ่ บริเวณปลายกิ่ง สักจะออกช่อดอกช่อแรกที่ปลายยอดสุดของแกนลำต้นก่อนกิ่งอื่นๆ ต่อไปจึงจะเกิดดอกที่ปลายยอดของกิ่งดอกบานเพียง 1 วัน หลังจากนั้นดอกที่ได้รับการผสมแล้วจะจะเปลี่ยนแปลงเป็นผลต่อไปในช่วงเดือนกรกฎาคม – ตุลาคม

ผลแลดเมล็ด เป็นรูปร่างค่อนข้างกลมขนาดเล็กผ่าศูนย์กลาง 1 – 2 เซนติเมตร ผลหนึ่งๆ จะมีเมล็ด 1 – 4 เมล็ด โดยทั่วไปมักจะเรียกผลลักษณะว่า “เมล็ดสัก” ซึ่งเมื่อแก่จัดจะเป็นสีน้ำตาล ผลเริ่มแก่ในเดือนพฤษภาคม – มกราคม มีขนาดเล็กผ่าศูนย์กลาง 0.5 – 2.0 เซนติเมตร เมล็ดมีลักษณะเป็นรูปทรงไข่ขนาดยาวประมาณ 0.6 เซนติเมตร และกว้างประมาณ 0.4 เซนติเมตร เรียกว่าทางแนวตั้งของผลสัก แต่ละเมล็ดจะถูกห่อหุ้มด้วยเปลือกหุ้มเมล็ดที่มีลักษณะบาง ๆ

ในด้านการใช้ประโยชน์ไม้สัก ได้มีการแบ่งคุณลักษณะของไม้สักโดยพิจารณาจากลักษณะเนื้อไม้ การตกแต่ง ความแข็ง ความเหนียวของเนื้อไม้ออกเป็น 5 ชนิด คือ

1. สักทอง เนื้อไม้เป็นสีน้ำตาลอ่อน เลียนตรองตกแต่งง่าย

2. สักหิน เนื้อไม้สีน้ำตาลหรือสีจาง ตกแต่งง่าย

3. สักหยวก เนื้อไม้สีน้ำตาลอ่อนหรือสีจาง ตกแต่งง่าย

4. สักไข่ เนื้อไม้สีน้ำตาลเข้มปนเหลือง มีไขบปนมากแก่การตกแต่งและทำสี

5. สักขี้คราบ เนื้อไม้สีเขียวปนน้ำตาล น้ำตาลดำดูเป็นลีเลอะๆ ซึ่งลักษณะความแตกต่างของเนื้อไม้ดังกล่าวมี เป็นเพียงประสบการณ์ของผู้ทำไม้เท่านั้นยังไม่อาจพิสูจน์ได้ว่ามีผลมาจากการพันธุกรรม หรือเกิดจากสภาพแวดล้อมที่มันขึ้นอยู่ เช่น ชนิดของป่า ดิน หิน ปริมาณน้ำฝน ฯลฯ

ยังไม่อาจพิสูจน์ได้ว่ามีผลมาจากการพันธุกรรม หรือเกิดจากสภาพแวดล้อมที่มันขึ้นอยู่ เช่น ชนิดของป่า ดิน หิน ปริมาณน้ำฝน ฯลฯ

การปลูกสัก

ช่วงเวลาที่เหมาะสมสำหรับการปลูกสัก คือ ช่วงต้นฤดูฝน เมื่อเตรียมที่เร็จแล้ว ทำการปักหลักหมายปลูก โดยใช้ไม้ไผ่ ผ่าซีกขนาดความยาวประมาณ 0.50 – 1.00 เมตร ปักตามระยะที่กำหนดไว้ระยะปลูกที่เหมาะสมสมหากสภาพพื้นที่ดีมาก อาจปลูกระยะ 4×4 เมตร (100 ต้น/ไร่) สภาพดีปานกลาง ควรปลูกระยะ 3×3 เมตร (178 ต้น/ไร่) หรือ 2×4 เมตร (200 ต้น/ไร่) ส่วนในสภาพพื้นที่ไม่ค่อยดี ควรปลูกให้ถี่หน่อย คือ 2×2 เมตร (400 ต้น/ไร่)

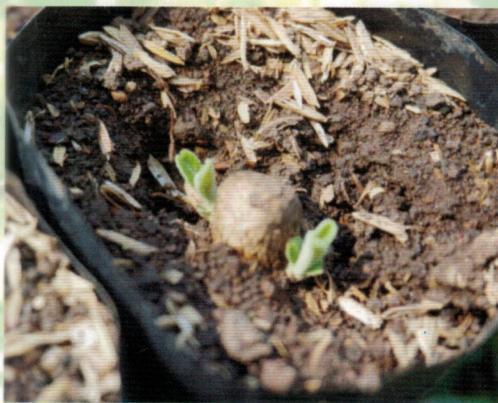
วิธีการปลูกโดยใช้ด้วยเหง้า

การทำโดยใช้เหล็อกชะและกระถุงดินให้เป็นรูร่องเทา ความยาวของเหง้าสัก แล้วนำเหง้าที่เตรียมไว้เสียบลงไปให้พอดี กับกระถุกดิน หรือต่ำกว่าผิวดินเล็กน้อยใช้ชะและอัดดินขังรูปปลูกให้แน่น เพื่อให้เหง้าฝังแน่นกระชับอยู่ในดินวิธีปลูกด้วยเหง้านี้เป็นวิธีที่ง่าย เสียค่าใช้จ่ายถูกและยังทำให้ต้นไม้เจริญเติบโตดี เพราะในเหง้าสักมีการสะสมอาหารไว้สำหรับการเจริญเติบโต การปลูกด้วยเหง้าควรคัดเลือกเหง้าที่มีขนาดเท่ากันปลูกในบริเวณเดียวกัน เพื่อให้ต้นไม้เติบโตอย่างสม่ำเสมอมากที่สุด

วิธีการปลูกด้วยกล้าชำกรุง

เมฆาสำหรับการปลูกในพื้นที่ไม่มากนัก หากได้มีการคัดเลือกกล้าเป็นอย่างดี ก็จะได้ต้นสักที่เจริญเติบโตเร็วและสม่ำเสมอเช่นกัน การปลูกสักด้วยกล้านี้ควรขุดหลุมปลูกขนาด $20 \times 20 \times 20$ เซนติเมตร รองกันหลุม ด้วยปุ๋ยคอกปุ๋ยหมัก ปุ๋ยเคมี ผสมกับหน้าดิน และเศษใบไม้ หรือวัชพืชกล้าไม่ที่นำไปปลูกควรมี ขนาดสูงไม่น้อยกว่า 30 เซนติเมตร และได้รับการทำให้แกร่งเป็นอย่างดีแล้ว เมื่อปลูกแล้ว อัดดินรอบๆ โคนต้นให้แน่น หากทำการรดน้ำด้วยในช่วงผันเทิงช่วงก็จะทำให้ต้นไม้เจริญเติบโตได้ดีขึ้น

การบำรุงรักษาต้นสัก

การบำรุงรักษาต้นสักที่ปลูกแล้ว ต้องการทำอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะในช่วงแรกๆ เพื่อให้ต้นไม้มีการเจริญเติบโตดี รอดตายสูง ปราศจากโรค และแมลงทำลาย การบำรุงรักษาสวนไม้สักประกอบด้วย

1. **การผั่วถางวัชพืช** ควรกำจัดวัชพืชให้ล่องเตียนตลอดเวลา เพื่อลดการแกร่งและชาตุอาหาร ในดิน และเปียดบังแสงแดด ซึ่งจำเป็นต่อการเจริญเติบโต และยังช่วยป้องกันไฟป่าอันอาจจะเกิดขึ้น ในฤดูแล้งได้ด้วย

2. **การใส่ปุ๋ย** ในพื้นที่ที่มีดินเลว ควรใส่ปุ๋ยเพื่อเร่งการเจริญเติบโตในระยะแรกๆ โดยใส่ปุ๋ยสูตร 15 - 15 - 15 หรือ 22 - 11 - 11 ใส่ต้นไม้ปีละ 1 - 2 ครั้ง โดยปีแรกใส่ครั้งละ 25 กรัม/ต้น ปีที่ 2 50 กรัม/ต้น ปีที่ 3 75 กรัม/ต้น ปีที่ 4 - 5 ประมาณ 100 กรัม/ต้น หากใช้ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมักด้วย ก็จะทำให้โครงสร้างของดินดีขึ้น

3. **การป้องกันไฟป่า** โดยทำการตรวจการและแนวป้องกันไฟรอบๆ แปลง และควบคุมวัชพืช ซึ่งเป็นเชื้อเพลิงในบริเวณสวนให้ล่องเตียนตลอดฤดูแล้ง เพราะหากเกิดไฟป่าในสวนสักจะทำให้ต้นไม้ที่ยังเล็กอยู่ได้รับความเสียหายได้

4. **การป้องกันโรคและแมลง** โรคระบาดในแปลงเพาะสักส่วนใหญ่แล้วไม่ค่อยจะปรากฏ ทั้งนี้ เพราะแปลงเพาะสักเป็นแปลงเพาะแบบเปิด ได้รับแสงสว่างอย่างเต็มที่ อย่างไรก็ตามในส่วนที่ร้อนชื้น หรือในสภาวะที่ภาระบานน้ำของดินไม่ดีหรือในการน้ำที่มีการนำเอาริดดิชเชื้อมาใส่กล้าสักโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะแรกๆ หรือระยะเริ่มตั้งตัวอาจถูกทำลายโดยโรคเน่าคอดินได้ซึ่งลำต้นและรากจะถูกทำลายโดยเชื้อรา ที่ระดับดินทำให้เกิดราตาม ซึ่งการรักษาอาจทำโดยทำลายกล้าในแปลงที่เกิดการระบาด หรือพ่นกล้าสักด้วยยาฆ่าเชื้อราต่างๆ ที่มีขายตามท้องตลาด

การคัดเลือกแม่ไม้สัก

การคัดเลือกแม่ไม้สักที่มีลักษณะ

ในการพิจารณาจำนวน 9 ประการ ดังนี้

1. อายุของต้นไม้
2. ลักษณะของลำต้น
3. ขนาดของลำต้น
4. เรือนยอด
5. ลักษณะและคุณภาพของเนื้อ
6. ความต้านทานโรคและแมลง
7. ความสามารถในการแตกหน่อ
8. ความสามารถในการแทกรากของกิ่งปักชำ
9. ความสามารถในการร่าวยอด และดำรงพันธุ์

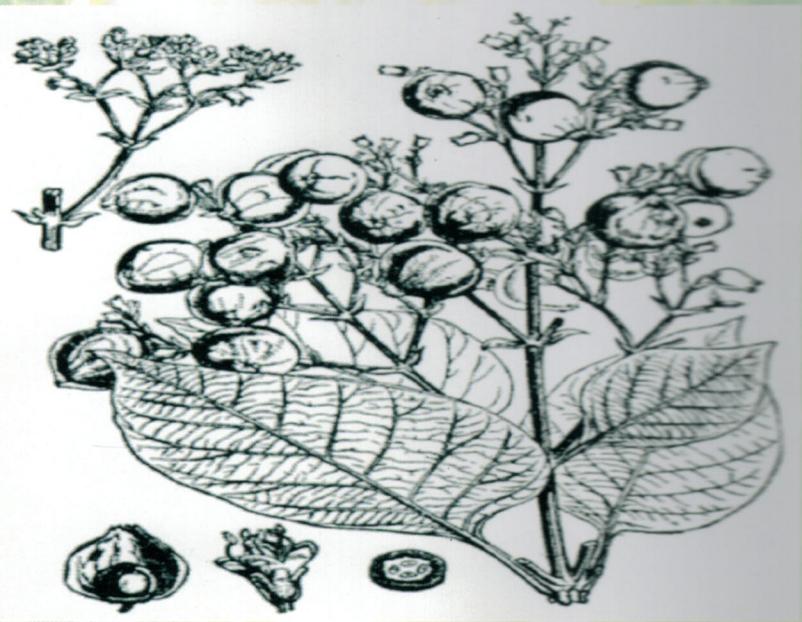

การอนุรักษ์แหล่งพันธุกรรมสัก

ลักษณะที่ขึ้นกระเจาอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ตามธรรมชาติและสวนป่าสักที่ปลูกขึ้นมาในแต่ละภูมิภาครวมทั้งแปลงทดลอง ถือเป็นแหล่งพันธุกรรมของต้นสัก

การอนุรักษ์เชือพันธุกรรมของลักษณะรถทำได้ 2 วิธี คือ การเก็บในสภาพธรรมชาติ และการเก็บนอกสภาพธรรมชาติ

การเก็บในสภาพธรรมชาติคือการอนุรักษ์เชือพันธุกรรมของสักให้คงอยู่ในสภาพป่าหรือถิ่นที่เกิดขึ้นที่นั่นๆ วิธีนี้นิยมใช้อนุรักษ์เชือพันธุกรรมของไม้ป่าชนิดต่างๆ โดยการประกาศเป็นเขตสงวน หรืออนุอุทยานแห่งชาติ

การเก็บนอกสภาพธรรมชาติสามารถทำได้
หลายวิธี ได้ เช่น การเก็บในแปลงรวมพันธุ์
การเก็บในธนาคารเมล็ดพันธุ์พืช การเก็บในสภาพ
ปลอดเชื้อในหลอดแก้ว การเก็บในสภาพประชากร
ลูกผสมรวมพันธุ์

การสำรวจ คัดเลือก รวบรวม และการขยายพันธุ์ไม้สักที่สำคัญในพื้นที่ และรวมพันธุกรรมไม้สักจากแหล่งธรรมชาตินอกถิ่นอาศัย เป็นแหล่งผลิตเมล็ดหรือแหล่งพันธุกรรมที่จะนำไปศึกษาวิจัยต่อขอดหรือนำกลับคืนถิ่นเดิม หรือเพื่อการใช้ประโยชน์ที่เหมาะสมต่อไป

การขยายพันธุ์ต้นสักพันธุ์ดีเพื่อนำรักษา และคงไว้ซึ่งลักษณะของพันธุกรรมที่ดีเพื่อการใช้ประโยชน์ที่เหมาะสมต่อไปนั้นทำได้หลายวิธี เช่น

1. การขยายพันธุ์สักโดยใช้เมล็ด หมายถึง การขยายพันธุ์ไม้สักชนิดหนึ่งเพื่อสร้างสายพันธุ์ใหม่ที่มีลักษณะที่ดีขึ้น การขยายพันธุ์ด้วยวิธีนี้แบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ เพื่อผลิตเป็นเหง้า และเพื่อผลิตเป็นกล้าสักถุง

2. การขยายพันธุ์สักโดยการติดตา หมายถึง การนำเอาชิ้นส่วนบริเวณตาข่องต้นแม่ไม้ที่คัดเลือกไว้ไปติดบนต้นตอ เลี้ยงให้ตาพัฒนาขึ้นมาเป็นต้นใหม่โดยอาศัยระบบบำรุงจากต้นตอ

3. การขยายพันธุ์สักโดยการปักชำ หมายถึง การตัดกิง ราก หรือใบมาจากต้นแม่แล้วซักกันนำไปเกิดรากและต้นอาจใช้สารเคมีช่วยและ/หรือให้สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม โดยต้นใหม่จะเป็นสายต้นที่มีลักษณะทางพันธุกรรมเหมือนต้นแม่ทุกประการ

4. การขยายพันธุ์สักโดยการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ หมายถึง เทคนิคการเลี้ยงเนื้อเยื่อสักในห้องปฏิบัติการประกอบด้วยอุปกรณ์เครื่องมือ เทคนิคการทำงานในสภาพปลอดเชื้อ การเตรียมอาหารและสารเคมี และการจัดการในห้องปฏิบัติ

การเพาะเมล็ดสัก โดยการหัวน้ำเมล็ดที่ได้จากต้นพันธุ์ดี ในแปลงเพาะขนาด 1×5 เมตร โดยใช้วัสดุเพาะเป็นทราย หรือขี้เด้าแกลงบนทราย หรือดินร่วนปนทราย หัวน้ำให้หัวหั้งแปลงและกลบด้วยดินนั้นอีกครั้งให้มีความหนาที่ผิวน้ำประมาณ 2 ซม. จากนั้นรดน้ำเช้า - เย็น ประมาณ 2 สัปดาห์ ต้นกล้าจะออกและสามารถย้ายลงถุงดำได้ หลังจากมีอายุประมาณ 1 เดือน

การปักชำด้วยเหง้า โดยการติดตับพันธุ์ดีเข้ากับเหง้าแล้วคลุมด้วยพลาสติกเพื่อรักษาความชื้น เมื่อกล้าอายุ 1 ปี ขึ้นไป สามารถถอนออกจากรากแปลง จากนั้นจึงนำมาตอกแต่งโดยการตัดรากแขนงทิ้งไป และตัดโคนต้นออก เหง้าเหล่านี้จะผลิยอดใหม่鄱ลพันดินขึ้นมา

การตอนกิง กิงตอนที่ใช้กิงจากต้นที่มีอายุประมาณ 10 ปี ควรให้แพลงฯ 10 นิ้ว ทำช่อริมในรอบครึ่งด้านบน และพอกหุ้มแพลงส่วนบนด้วยวัสดุตอนหุ้มไว้ประมาณ 6 นิ้ว หลังจากนั้นจะหุ้มด้วยกาบมะพร้าว โดยเก็บร้อยครั้งไว้ 4 นิ้ว โดยไม่มีสิ่งใดหุ้ม อายุกิงตอน 1.5 – 2 เดือน ให้ย้ายลงปลูกเก็บรักษาไว้ในร่มรดน้ำเช้าเย็น

การติดต่อ เป็นการเชื่อมประسانส่วนของต้นสักจาก 2 แหล่ง คือ ต้นตอกกับต้นแม่พันธุ์เข้าด้วยกัน เพื่อให้เจริญเป็นพืชต้นเดียวกัน โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. เลือกต้นตอ ที่มีอายุประมาณ 2 ปี กรีดต้นตอจากบนลงล่าง 2 รอย ห่างกันประมาณ 1 ใน 3 ของเส้นรอบวงของต้นตอ ความยาวประมาณ 6 – 7 เซนติเมตร

2. ตัดขวางรอยกรีดด้านบน แล้วลอกเปลือกออกออกจากด้านบนลงด้านล่าง ตัดเปลือกที่ลอกออกให้เหลือต้านล่างยาวประมาณ 1 เซนติเมตร

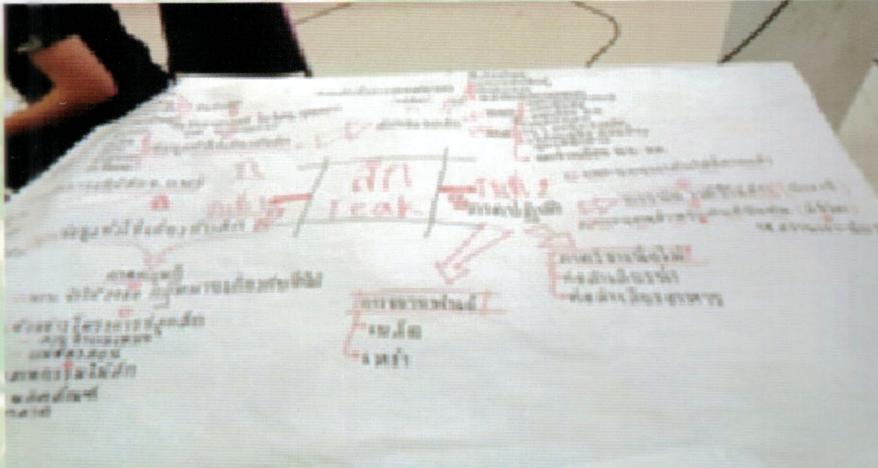
3. เลื่อนแผ่นထายยาวประมาณ 7 – 10 เซนติเมตร ลอกเนื้อไม้ออกแล้วตัดแผ่นตามล่างทิ้งพร้อมตัดยอดต้นสักที่เป็นต้นตอทิ้งไป

4. สดแผ่นตามลงไปในเปลือกต้นตอ โดยให้ติดตัวตั้งขึ้นแล้วพันด้วยพลาสติกให้แน่น ใช้ถุงพลาสติกที่ใช้บรรจุของคลุมไว้เพื่อรักษาความชื้น ประมาณ 7 – 10 วัน จึงเปิดพลาสติกออก

5. พันพลาสติกใหม่โดยเว้นช่องให้ตา鄱ลออกมา ระหว่างนี้ตากองต้นตอจะพยายามแตกออกมาเพื่อแข่งกับตากจากต้นพันธุ์ดีที่ยังไม่ตั้งตัว ดังนั้นจะต้องคอยเนื่องทิ้งอยู่บ่อยๆ มีฉะนั้นจะโตขึ้นและแบ่งอาหารที่ใช้ในการผลิต จะทำให้ต้าแม่พันธุ์บดและฟ่อไป ได้ประมาณ 1 เดือน จึงค่อยๆ เปิดถึงพลาสติกออก เพื่อให้ยอดเจริญตามปกติ

การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ นำชิ้นส่วนบริเวณต้ายอด หรือตาก้างมาเลี้ยงบนอาหารสังเคราะห์ มีสัดส่วนของ auxin/cytokinin ในช่วงแรกของการเลี้ยงควรพรางแสงบันชั้นเลี้ยงให้น้อยลง เมื่อครบ 7 วัน จึงเพิ่มแสงตามปกติ อุณหภูมิที่เหมาะสมต่อเนื้อเยื่อสัก คือกลางวัน 25 องศาเซลเซียส กลางคืน 20 องศาเซลเซียส เมื่อ rak เจริญสมบูรณ์ดีและยอดเจริญเต็มขวด ขั้นตอนต่อไป คือ ทำให้ต้นกล้ามีความพร้อมในการออกจากการขาด จากนั้นจึงนำออกจากการขาด ล้างรากให้สะอาดจากวุ่นเพาะชำ เก็บไว้ภายในโรงเลี้ยงต้นไม้ที่ได้รับแสงจากหลังคามีช่องแสง ต้นกล้าจะเริ่มปรับสภาพให้เข้ากับบรรยากาศภายนอกได้ และสามารถเปิดโดยสมบูรณ์เมื่อครบ 2 เดือน จึงย้ายลงถุงดำต่อไป

การสร้างจิตสำนึกรักษาป่าในการอนุรักษ์พันธุกรรมสักพันธุ์ดีให้แก่เยาวชน ก็เป็นวิธีการหนึ่งที่สำคัญเพื่อให้เยาวชนในจังหวัดแพร่ได้รู้สึกรักและห่วงใยต้นสักพันธุ์ดีของจังหวัดแพร่ ยังคงอยู่คู่ชุมชนในจังหวัดอย่างยั่งยืนต่อไป

ไม้สักจึงถูกนำมาใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวาง โดยประโยชน์ทางตรงของไม้สักนั้น ใช้เนื้อไม้ในการก่อสร้างบ้านเรือน เรือ รถ เสา เครื่องมือกลิกร่ม เครื่องแกะสลัก และการก่อสร้างต่างๆ โดยเฉพาะทำไม้พื้น ฝ้า กรอบประตูหน้าต่าง ส่วนประกอบต่างๆ ของอาคารบ้านเรือน เนื่องจาก เป็นไม้ที่มีความสวยงาม 罴 กบ ตกแต่งได้ง่าย จึงนิยมนำมาทำเครื่องเรือน ตลอดจนการแกะสลักต่างๆ พานห้ายเป็น ทีปิส่อง ทีบศพ เครื่องดนตรีไทยหลายอย่าง ตลอดจนของเด็กเล่น ไม้บาง ไม้อัด และ สิ่งประดิษฐ์ต่างๆ ประโยชน์ทางอ้อมของไม้สัก มีอยู่หลากหลายประการ เช่น เนื้อไม้และใบเป็นสมุนไพร ช่วยแก้บวม ลดเบ้าหวาน ขับลมในลำไส้ แก้ไตพิการ เปลือกเป็นยาคุมชาตุ ใบอ่อนให้สีแดง ส่วนใบแก่ ให้สีน้ำตาลทอง ทำลีข้อม ใช้ข้อมกระดาษ ข้อมผ้าได้เช่นกัน

โครงการส่งเสริมและขยายผลโครงการอนเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดแพร่ กิจกรรมการเรียนรู้ทรัพยากร 100 ปี สักพันธุ์ดี ศรีเวียงโภคัย วิทยาลัยชุมชนแพร่

คณะกรรมการผู้จัดทำ นายบุญญูพัฒน์ นามวงศ์พรหม, ดร.คุกอกฤต กันตธีราทร, นางเบญจิริกา ยะสาวงศ์,
นายลึบพงศ์ นันทศิริ, นางสาวศิริรัตน์ ทินโนรศ

ที่ปรึกษา ดร.ปรีชา เสจิมวิบูล เจ้าพนักงานป่าไม้อาวุโส ทำหน้าที่ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนา
การอนุรักษ์ต้นน้ำลำน้ำยม กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

ที่มาของข้อมูล และรูปภาพจาก กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, กรมป่าไม้ และองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้แพร่-ลำปาง